

החברותא

החברותא בטאון פנימי לחברים גליון מס 573 בס"ד ערש"ק פר' וארא כ"ד טבת תשע"ח

פנינים יקרים

למה הרעות וכו' וידבר אלקים וכו' (א) משה רועה הנאמן נתמלא רחמים על ישראל ותמה למה הרעות לעם הזה, השיבו הקב"ה אני ה' הרחמים שלי הם, אם רחמים הם צריכים אני הוא בעל הרחמים.

(רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל)

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ה) שם אלקים מורה על "דין" ואילו שם ה' מורה על מדת הרחמים כידוע, הקב"ה בא בזה להשיב למשה "אני ה'" כלומר גם הדינים והיסורים הינם רחמים גמורים ולטובתו הם באים אלא שהם בהסתר.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב (ו) רש"י וארא אל האבות. המלה "אבות" יכולה להתפרש גם כ"רוצים" אשר אבו (מלשון לא יאבה). השי"ת נראה רק אל אלה שרוצים שיראה אליהם, כיוצא בזה מפרש הרמב"ם את הפסוק אהיה אשר אהיה - אהיה עם אלה שרוצים כי אהיה אתם...

(חתם סופר)

ושמי ה' לא נודעתי להם (ו) רש"י: חבל על דאבדין ולא משתכחין, יוסבר בדרך מליצה חבל על אלה שאובדין את מעשיהם דבריהם ורעיונותיהם באופן שנשארים ללא המשך בין החיים ולא משתכחין שזוהי אבידה אמיתית, כי כל עוד ישנם תלמידים הממשיכים את תורת אבותיהם אין זו אבידה כלל.

(שער בת רבים)

וגם הקמותי את בריתי וגו' והוצאתי אתכם וגו' והבאתי אתכם אל הארץ (ד) כתוב קודם והוצאתי כו' כל הלשונות ואח"כ והבאתי אתכם אל הארץ שהכל היה הכנה לתיקון ארץ ישראל ובנין בית המקדש. גם אפשר על ידי שמשה רבינו היה טוב בשלימות לכן לא נכנס לארץ ישראל שהוא רק אחר הבירור שנתהפך פעם לטוב ופעם לרע עד שמתקנים ומבררים כבוד מלכותו בעוה"ז.

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה (ו) יש קול שנכנס אף לחרשים והם לא ישמעו, מפני כשקשה להם לפרוש מעבודה זרה שלהם, ובכל זאת השמיעה עושה רושם כמו שהיה הבעש"ט זיע"א אומר שמזה הכרוז בא לאדם הרהורי תשובה כי רק הנעשה נתקלקל ולא הנשמע אלא שבאמת קשה שמהנשמע יתהוה נעשה.

(חדושי הרי"ם)

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה (ז) רש"י: זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה ע"ש, ע"כ. ק"ו הוא שכלי ואמרה תורה אל תסמוך על השכל שלך אלא מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא כדי לעשות רק ע"פ דעת תורה.

(שפתי צדיק)

אלה ראשי בית אבותם (ח) וצ"ב למה הזכירו את כל צאצאי אהרן ואת משפחתו ואת משפחתו של משה לא הזכירו? התירוץ אהרן הכהן קבל סמכותו וגדלותו מכח היותו משבט לוי לכן ביקש הכתוב להודיע במה יחוסו של שבט לוי אשר מחמתו זכה אהרן למנהיגות משא"כ משה רבינו קנה גדלותו בכח התורה לכן לא הוצרך למנות יחוסו משפחתו.

(העמק דבר)

קח מטך ונטה ירך על מימי מצרים... ויהיו דם (ט) משה נזקק למעשה עבור המכה כמש"כ קח מטך ונטה ירך ואז יהיו דם ברצון הקב"ה. כי מאחר שנברא האדם בעוה"ז באמצעות המעשים על כן גם כאשר צווה הקב"ה לעשות נס על ידי אדם הורה שיהיה זה על ידי איזה מעשה ואח"כ חל רצונו יתב"ש לגמור הדבר, מלבד מכת בכורות שלא נעשתה בה מעשה אדם רק ממנו עצמו יתב"ש כמ"ש אני הוא ולא אחר.

(עונג יום טוב)

שיחת קודש ממורנו ורבנו זיע"א

האשק שמת הרא"ש ז"ע"א ז' ניסן תשל"ה ה'אבא לזכרו ע"א.א.

ד

ביאור הענין הוא: באותה מידה רעה שאדם נברא בה הוא מעצמו אינו יכול להתחזק כנגדה, והקב"ה גם לא דורש ממנו שיתחזק בעצמו, כי האהבה הרעה הזו שיש לו היא כל היסוד של תיקון נפשו, והקב"ה נתן לו את המידה הזו כדי שיגיע ממנה לשלימות, דהיינו שיגיע למציאות אין - זה לעומת זה - כמו שהחכמה מאין כך הבורא עולמים הוא אין. וע"י שיראה שאינו יכול להתגבר לולי עזרת ה' יראה שהוא בעצמו אין, ושיש כח בלתי מושג המנחה אותו. ולמרות שכח זה הוא נעלם מכל, "השכל הנעלם מכל רעיון", ע"י שיגיע לבחינת אין יחיה עם האין המקיים אותו.

להכרה זו הוא מגיע ע"י שרואה בעצמו שאינו יכול לעמוד נגד הכח הרע שהוא התפקיד שלו בעולם, כי בענין זה הרבש"ע הוא השליט. ועל כן דוד המלך ביקש "הוציאה ממסגר נפשי", הנפש שלו אסורה במסגר והוא ביקש מהרבש"ע שיוציא אותו מן ההסגר. במידה זו האדם לא יכול להתחזק מעצמו כי מדה רעה זו היא האדם בעצמו, ובה ניכר ההבדל בין הרבש"ע ובין האדם. ואף דוד המלך אחר שהרג את יצרו היה נדמה לו שהוא חי עם אהבת הבורא ואינו צריך לסיבה שתמנע אותו, גם הוא לא היה יכול לעמוד בנסיון. בשביל התפקיד שעל האדם למלא הוא מקבל אהבה טפילה של מדה רעה, בכדי שיגיע ממנה לאהבה אמיתית. כנגד האהבה הטפילה הזו הוא לא יכול להתחזק מעצמו, כי לא הוא השליט, השליט הוא האחד, שהוא יחיד בעולמו, וכולם צריכים לראות שהוא הממלא כל עלמין, לכן הוא נתן באדם מידה רעה כדי

כל זה נכלל בפירוש רש"י שיוסף ניצל מן העבירה ע"י שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו. דמות דיוקנו של אביו שנראתה לו היתה סיבה מאת ה' להחליש את כח הרע, ועי"ז יכל יוסף להבין ("דהרעהרן") את שורש האין שלו, שהוא בעצמו לא יכל לעמוד נגד המידה הרעה הזו, ולראות ש"לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי", כי לולי הסיבה ששלח לו ה' לא היה יכול לעמוד בנסיון. זה הכוונה באומרם "נראית לו דמות דיוקנו של אביו". דיוקנו של אביו" הוא יעקב, בחינת תפארת, דהיינו מלכות דקדושה דלית לה מגרמה כלום. אין. מציאות שאין בה כל קיום. כי הקדושה אין לה קיום מעצמה, רק מ"בשרי אחזה אלוקה" המקיים אותי, כמו שנאמר "והחכמה מאין תמצא". ויוסף הצדיק בשעה שהיה בסכנה הגדולה ביותר, ולולי ה' שהיה בעזרתו כמעט שנכשל ומילא את רצון המידה הרעה, אז הוא שמע ("דהרעהרעט") את בחינת תפארת, דהיינו את יסוד האין שלו ואת הסיבה המקיימת אותו, וראה כי לולי ה' עזרתה לי - אם לא היו נותנים לו את בחינת תפארת שהיא דיוקנו של אביו - לא היה יכול להתחזק. ואז הבין כי באם ימלא את רצון המידה הרעה - שנשלחה אליו כדי שיגיע ממנה לבחינת תפארת דקדושה - הנה הוא הולך למסור את הבחינה של מלכות דקדושה אל הקליפות, לידי מלכות דסט"א. כי אותה מידה רעה שיש לו, אם ימלא את יעדו וימנע ממנה, הנה הוא במלכות דקדושה, ובאם לא, הוא מלכות דסט"א. ומזה גופא הוא התחזק. מהכרת האין שלו הגיע להכיר שהרבש"ע הוא שהאיר לו להשיג את בחינת תפארת - דיוקנו של אביו, וזו היתה סיבה מאת ה' בכדי שיוכל להתחזק.

שיחת קודש ממורנו ורבנו זיע"א

המשך מעמ' קודם

לטבעו, עכשיו הוא שוב אותו גנב שאינו יכול להתנגד נגד טבעו. אחרי שהוא הולך לגנוב הוא נכנס חזרה לתוך האש של המידה הרעה שלו שאי אפשר לו לעמוד כנגדה. ועל כן אין הקב"ה מעניש אותו על מה שגנב כי על זה הוא לא יכול להתגבר, רק קודם לכן בשעה שניתנה לו הבחירה הוא יכל להתגבר ולבחור בטוב. ועל זה הוא נענש, על כך שבאותה שעה שיכל למנוע מעצמו מליפול שוב לטבע הגניבה הוא לא התגבר.

ה

זה שאמרנו בתחילה שכאשר האדם מתחיל בעבודה הוא נהיה טמיר ונעלם. כי האדם הזה שחי בבחינה של הבחירה, דהיינו שמכיר את היסוד שלו שאינו יכול להתחזק, והנה הוא מבחין שהוא יכול להתחזק, הוא מתחיל להבין מי הוא הפועל בו. ו"מבשרי", לפי המדריגה שלי במידה רעה שלי איני יכול להתחזק, ואם כן איך אני מתחזק, מזה "אחזה אלוקה" - שהוא הביא לי את הסיבה. האדם הזה חי במציאות של הטמיר ונעלם המקיים אותו, בשכל הנעלם מכל רעיון, בבחינת "מה אני בורא אף אתה בורא".

ואחר שהבחין בסיבה המונעת אותו מלחטוא הוא מקבל יראת העונש, ומכחה הוא נמנע מלפעול את פעולת הרע. וכיון שיראה מביאה לאהבה, ואהבה מביאה ליראת הרוממות מאין סוף, כאשר הוא נמנע מחמת יראת העונש. האהבת הטבע נחלפת לאהבת אין סוף, ואחרי שקיבל אהבה אין סוף מתחלפת האהבה או היראה ליראת הרוממות מאין סוף.

המשך יבוא אי"ה

שיראה ויבין שהוא לא יכול להתחזק נגדה. בכדי שהאדם יוכל להתחזק שולח לו הרבש"ע סיבה, כמו ששלח ליוסף הצדיק דמות דיוקנו של אביו, הסיבה הזו מחלישה את הכח הרע שהרבש"ע נתן בו כדי להראות לו שהוא לא יכול מעצמו להתחזק, בזה הוא מראה לו שהוא השליט. הנה לרגע הוא נותן בו כח שמבטל את הטבע הרע שלו. באותו רגע מתחילה הבחירה. קודם לכן הוא לא יכל להתחזק, בכדי שיכיר את בוראו. כי ידיעת הבורא תושג לאדם מזה שהוא אינו יכול להתחזק. ולכן הקב"ה לא מעניש את האדם על הפגם שפגם, כמו שאנו רואים אצל דוד המלך כשאמר 'חטאתי' אמר לו נתן הנביא "גם ה' העביר חטאתך לא תמות". כי הקב"ה אינו מעניש את האדם על הפגם שפגם בו, לא את הגנב בגניבתו, ולא את הרוצח ברציחתו, וכל כיוצא בזה. האדם נענש על הבחירה שלא בחר בטוב אחרי שבאה אליו הסיבה. אחרי שהקב"ה שלח לאדם סיבה של יראה שתחליש את הכח הרע, באותה נשימה הוא נברא בריאה חדשה ללא המידה הרעה שלו (כי בכל נשימה ונשימה אדם נברא מחדש). הפחד הזה שנגרם לו ע"י הסיבה הביא לכך שבאותה רגע נשתנתה כל המציאות שלו, והטבע הרע שהוא נברא בו אינו בוער בו עתה, באותו רגע הוא יכול להתחזק, ועל זה שלא התחזק הוא נענש. כי הוא הרי הרגיש בנפשו שאין בו את הטבע הרע שלו, ואם כן הוא ידע שיש בכוחו להתחזק, ואם אז לא התחזק - על זה הוא נענש. לעולם הוא לא נענש על מה שאח"כ נכשל, רק על מה שלא התחזק כדי שלא יכשל. אחרי שלא התחזק הרבש"ע לקח ממנו את כח הבחירה והוא חוזר בחזרה

המשך פנינים יקרים

ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם (ו, כב) אמרו בגמרא (סנהדרין טו) שיש הבדל בין לטיהם ללטיהם ללמדנו שמצרים לא הצליחו לעשות בדיוק כמופתי משה ואהרן נמצא שלא הרויחו כלום בלטיהם אדרבה הוכיחו כח מופתי משה ואהרן שאינם מעשה כשפים רק דבר ה'. ברם כזה הוא מיבו של כח הרצון האנושי שיתקש לעקם את האמת כדעתו אפילו בדברים שהם גלויים וברורים ויעדיף להטות את המציאות הקיימת אל דעתו הדמיונית.

חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט, כז) כאן הוא אומר ה' הצדיק ואילו אח"כ ויוסף לחטוא ויכבד לבו הוא ועבדיו. אלא אדם שדוחה את יצרו ואינו מבטלו אף שלפי שעה דחה את יצרו מ"מ כאשר ידחוק יותר יתנגד הקפיץ וישיגו את המטרה ההפוכה. כך קרה לפרעה דחק את יצרו לשעה והודה על האמת וכשנדחק ביותר חזרה אליו רשעתו ביתר שאת וברוב עקשנותו הכביד את לבו.

חטאתי הפעם ה' הצדיק וכו' (ט, כז) אמרו חז"ל מפני מה זכו מצרים לקבורה מפני שאמרו ה' הצדיק, שכן לכאורה תמוה הלא הודאתו של פרעה לא בא מתוך הכרה באמת אלא מחמת הכפיה והאונס של המכות. מכאן אתה למד מה נכבד רישומו של כל דיבור טוב. מכאן נחוש לעיני האמונה והתמימות בגאולה המהרה אף שאנו בדור שפל כי בודאי כל רחש ורחש תצורף יחד לזכותנו ולהצלחתנו בכל מצב שלא נהיה.

ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים, גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם (יא, ג) אפשר לומר הכוונה שלא נחשוב שעל ידי חנופה וחלקלקות לשונם השאילו להם. לכן בא הכתוב לומר שהיה להם נשיאות חן מן השמים, והראיה שגם משה מתנגדו הגדול של פרעה היה גדול מאד בעיניו גם כשהוא ודאי לא היה חונף א"כ מוכח שמאת ה' היתה זאת.

לא יחרץ כלב לשונו (יא, ז) התורה נכתבה ללא נקודות וניתן לדרוש כי על איש ישראל לשמור לשונו משקר ופיו ולבו יהיו שוים, כלב לשונו ואז לא יוכלו שונאיהם של ישראל להרע להם - לא יחרץ. (דגל מחנה אפרים)

שה לבית (יב, ג) שה סמל להכנעה לרמוז על האדם להחדיר בתוך ביתו פנימה את מדת ההכנעה. (נועם אלימלך)

על מצות ומרורים יאכלוהו (יב, ה) איתא בגמ' רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור. לכאורה היה צורך להקדים במרור ואח"כ המצה והפסח. אלא כיון שכל ענין הסיפור אינו אלא לתאר את גס הגאולה מקדימים את התוצאה ואח"כ מספרים את הגורם שקדם לה והוא המצה והמרור.

שבעת ימים מצות תאכלו (יב, טו) אם במצרים סימלה אכילת המצה את העבדות לפרעה בהיותה מאכל עבדים. הרי לאחר שיצאו ממצרים מהוה המצה את ההוכחה שהיינו עבדי השי"ת בלבד. (שם משמואל)

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות (יב, טז) מצה שלא נגמר תיקונה מרמוז על שלא היתה גאולה גמורה. וגם מצה מלשון מצה ומריבה שיהיו עתידים לרדת לגלויות אחרות. וגם ביציאת מצרים גורשו ממצרים לפני הזמן כי לא חמץ, גם בזה שהמצה עגולה הרמוז על גלגל החיים עליות וירידות עד לתיקון הגמור.

י"ל ע"י מערכת החברותא רח' עדני 3 ירושלים
02 - 5829688 פקס: 02 - 5325477
ת.ד. 5080 ירושלים 91050

לעילוי נשמת מוה"ר ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל זי"ע

